

Motion till riksdagen 2005/06:A7

av Tina Acketoft m.fl. (fp)
med anledning av prop. 2005/06:155

Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
	Förslag till riksdagsbeslut	2
	Motivering.....	2
2	Fler myndigheter i Sverige ökar inte kvinnors makt	3
3	En jämställd arbetsmarknad	4
3.1	Mångfald i offentlig sektor ger kvinnor makt.....	4
3.2	Utbildning måste löna sig – även i offentlig sektor.....	5
3.3	Makt över utbildningsvalen.....	5
4	En jämnare fördelning av ansvaret för hem och familj	5
4.1	Hushållsnära tjänster är en jämställdhetsfråga	5
4.2	Inför jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen.....	6
5	Sverige ska vara en rättsstat – även för kvinnor.....	7
5.1	Utred kommunal brottsoffergaranti.....	8
5.2	Bokslut över dödligt våld mot kvinnor i nära relationer.....	8

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en jämställdhetsmyndighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bryta upp monopol inom offentlig sektor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utbildning måste löna sig i offentlig sektor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhetsplaner i skolan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skattereduktion för hushållsnära tjänster.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en s.k. jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommuners skyldighet att bistå våldsutsatta kvinnor.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda kommunal brottsoffergaranti.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bokslut över dödligt våld mot kvinnor i nära relationer.

Motivering

Under årtionden har Sverige framhållits som det jämställda landet, så till den grad att inte bara omgivningen, utan även vi själva uppfattat det som en sanning. Men jämställdheten har inte bara stått och stampat de senaste tio åren – den har i flera avseenden tagit steg bakåt. Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män. Sverige har en av världens mest könssegregerade arbetsmarknader med över 80 procent av de anställda inom kommun och landsting bestående av kvinnor. Fäders uttag av föräldradedigheten har under de senaste tio åren bara förändrats marginellt. Kvinnor står för ökningen av långtidssjukskrivningar. Kvinnor står för majoriteten av arbetet med hem och barn. Våldet mot kvinnor är utbrett. Regeringen tvingas i propositionen ”Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken” att erkänna sina misslyckanden. Regeringens lösningar ser annorlunda ut än Folkpartiet liberalernas. Ofta handlar det om att regeringen konstaterar hur det borde vara men erbjuder sedan inga konkreta verktyg för att skapa förändring. I denna motion kommer vi att fokusera på fyra målområden som tas upp i regeringens proposition:

- En ny jämställdhetspolitisk myndighet.
- Ekonomisk jämställdhet.
- En jämnare fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Att vara liberal innebär att bryta de strukturer som håller människor fast i kollektiva roller. Att vara liberal innebär därmed att vara feminist. Att vara feminist är däremot inte nödvändigtvis detsamma som att vara liberal. Det är uppenbart när man tar del av regeringens jämställdhetsproposition.

2 Fler myndigheter i Sverige ökar inte kvinnors makt

Regeringen anser att en myndighet bör bildas som har till uppgift att bidra till utvecklandet av en effektiv jämställdhetspolitik. Av de statliga myndigheter som har inbjudits att lämna synpunkter på förslaget är 16 positivt inställda och 24 är kritiska eller direkt avvisande till förslaget. Vi har förståelse för att regeringen vill visa handlingskraft men en ny myndighet är inte det som jämställdheten behöver. Myndigheter ska dessutom ha riktiga myndighetsuppgifter. Denna myndighet skulle primärt ägna sig åt opinionsbildning och den uppgiften ska skötas av politiker. Metodutveckling ska skötas av respektive sektorsmyndighet.

Folkpartiet anser att ytterligare en myndighet i Sverige inte är lösningen på de utmaningar som jämställdhetspolitiken ställs inför.

Folkpartiet vill istället lösa upp monopolerna inom offentlig sektor och ge kvinnor större möjlighet att välja arbetsgivare eller själva prova på företagande. Vi vill skapa incitament för fäder att ta ut en större del av föräldraförsäkringen genom en jämställdhetsbonus. Folkpartiet arbetar för att skolan ska genomsyras av ett genusperspektiv och vill införa jämställdhetsplaner redan i förskolan. Svenska kvinnor står för över 60 procent av sjukskrivningarna. Precis som regeringen gör Folkpartiet analysen att det bland annat hänger samman med att kvinnor tar det största ansvaret för hem och familj. Men till skillnad från regeringen vill vi göra det möjligt för stressade människor att köpa skattereducerade hushållsnära tjänster. Sverige ska vara en rättsstat även för kvinnor. Därför pläderar Folkpartiet sedan fler år för en skarpare skrivning i socialtjänstlagen när det gäller kommuners skyldighet att bistå våldsutsatta kvinnor. Vi hade hoppats, för alla våldsutsatta kvinnors skull, att regeringen i denna proposition äntligen skulle föreslå det. Men regeringen har begravt denna viktiga fråga i ännu en utredning. Vi har redan över femhundra myndigheter i Sverige, regeringens förslag om en jämställdhetsmyndighet är ett direkt underkännande av den förda socialdemokratiska politiken på området. Vill man åstadkomma verklig förändring i maktfördelningen mellan kvinnor och män fodras också politisk dådkraft – inte endast nya myndigheter och ytterligare utredningar.

Fel! Okänt namn på

3 En jämställd arbetsmarknad

I propositionen konstaterar regeringen att ”en viktig förutsättning för att uppnå ekonomisk jämställdhet, är att skapa jämställda villkor på arbetsmarknaden”. Det instämmer Folkpartiet i. Samtidigt tvingas regeringen erkänna att kvinnor på den svenska arbetsmarknaden fortfarande tjänar sämre än män. Detta beror mycket på den könssegregerade arbetsmarknaden. Regeringen utarbetar tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet en nationell handlingsplan för jämställda löner. Den kommer med största sannolikhet att innehålla många fagra ord men inte det beslut som på allvar skulle kunna höja lönerna inom offentlig sektor. Vi måste bryta upp monopolen.

3.1 Mångfald i offentlig sektor ger kvinnor makt

Folkpartiet har sedan länge enträget talat om vikten av att bryta upp monopolen i offentlig sektor. Med fler arbetsgivare skulle underbetalda kommun- och landstingsanställda få fler arbetsgivare att välja på eller själva prova på företagande. Flertalet undersökningar visar att kvinnor i den offentliga sektorn oftare än kvinnor i privat sektor anger att de saknar inflytande över sitt arbete och att de upplever arbetet som stressigt och att de i högre grad än andra vill byta jobb – men saknar möjlighet till alternativ. En stark tro på marknadsekonomins positiva krafter och vikten av en vital konkurrens som skärper effektiviteten och ökar välbördet präglar Folkpartiets politik. Det är därför av högsta prioritet att den offentliga sektorns monopol bryts. Sverige tillhör de länder med minst antal kvinnliga företagare.

Antalet kvinnliga företagare som driver företag med mer än tio anställda är så få att de rundas av till 0 i statistiken. En undersökning av Svenskt Näringsliv visar att det finns ett tydligt samband mellan kvinnligt företagande och kommunalt finansierad verksamhet i privat regi. Där privata alternativ inom vård och omsorg ges möjlighet att växa och utvecklas – där finns kvinnor som företagare. I Sverige finns dubbelt så många kvinnliga företagare som manliga inom hälso- och sjukvården. Av kvinnor som arbetar inom vården säger sig 36 procent vilja starta företag. Men just i de kvinnodominerade branscherna accepteras inte företagande. Ett tydligt exempel på detta är stopplagen mot viss privat vård. En av de viktigaste striderna för liberala feminister är därför att bryta upp de offentliga monopolen. Vården ska vara solidariskt finansierad – plånboken får aldrig styra vem som får vård. Men patienter ska kunna välja mellan olika alternativ, och vårdens kvinnor ska ges möjlighet att starta företag och välja sin arbetsgivare. Här går en tydlig ideologisk skiljelinje mellan Folkpartiet och socialdemokratin.

3.2 Utbildning måste löna sig – även i offentlig sektor

För att lyfta vårdens kvinnor är det också centralt att utbildning ska löna sig även för undersköterskor, vårdbiträden och sjuksköterskor. Så är det inte i dag. Politiker av olika partifärg talar ofta varmt om vikten av utbildning för vårdens och omsorgens personal. Men den sjuksköterska som läser exempelvis ett år geriatrik får sällan en krona extra i lönekuvertet efter genomgången utbildning. Samma sak för undersköterskor och vårdbiträden. Signalen som det politiska systemet sänder ut är märklig. Visst är det viktigt att kompetensen höjs i vårdsektorn – men vi är inte beredda att betala för det. Varken Folkpartiet eller något annat parti kan lova en generell höjning av alla löner i den offentliga sektorn. Vi vill att den som väljer att utbilda sig också ska se resultat i lönekuvertet. Medan regeringen står upp för en mer sammanpressad lönestruktur säger vi i klartext att det behövs en större lönespridning för vårdens personal. Det är inte rimligt att 22-åringen ska ha i princip samma lön som 45-åringen med tjugo år bakom sig i yrket. Och framför allt – utbildning måste löna sig. Även i offentlig sektor.

3.3 Makt över utbildningsvalen

I propositionen noterar man att kvinnor i högre utsträckning än män breddat sina utbildningsval, och yrkesvalen har blivit något mindre könsbundna. Det är en positiv utveckling som Folkpartiet vill uppmuntra. Könsrollerna grundläggs tidigt. Att bryta könsrollernas hämmande inverkan är inget man åstadkommer genom någon enstaka temadag i skolan, när barnen redan har levt med rollerna i flera år. Om vi vill uppnå ökad jämställdhet krävs det att yrkesvalen blir mer individualistiska och mindre könsbundna. En mer jämställd skola är förutsättningen för en sådan utveckling. Därför vill vi ha obligatoriska jämställdhetsplaner redan i förskolan. Målet är att erbjuda en miljö där pojkar och flickor kan bredda sina erfarenheter utan att hämmas av traditionella könsroller.

4 En jämnare fördelning av ansvaret för hem och familj

4.1 Hushållsnära tjänster är en jämställdhetsfråga

Vem som skurar toan hemma och snyter barnen och vem som leder Sverige är inte isolerade företeelser. Det finns en koppling. En liberal feministisk analys ser sambandet mellan arbetsfördelningen i hemmet och maktfördelningen i samhället. Folkpartiet vill till skillnad från regeringen göra något åt det.

Fel! Okänt namn på

Regeringen konstaterar att det är kvinnor som fortfarande står för den största delen av det obetalda arbetet med hem och familj. Det ska även ses i ljuset av att kvinnor står för majoriteten av alla sjukskrivningar. Men regeringen erbjuder ingen lösning utan lämnar de dubbelarbetande kvinnorna i sticket. Folkpartiet anser att sänkt skatt på hushållsnära tjänster är en viktig jämställdhetsfråga. Det är ett instrument för att möjliggöra för fler kvinnor att kombinera arbete, karriär och familj och att skapa ökad tillväxt.

Det mesta i hemmet sker på mäns villkor visar ny forskning av Eva Magnusson från Umeås universitets Kvinnovetenskapliga forum. Hon har djupintervjuat par om hur de fördelar arbetet med hem och barn. Paren beskriver en verklighet där kvinnan drar det tunga lasset och har lite eller ingen tid för egna intressen. Eva Magnusson konstaterar i sin forskning att det finns ett kulturellt inbyggt tryck på kvinnor att ha ansvar för hem och familj och att det tar lång tid att förändra denna historiska tradition. Socialdemokraterna återinförde under våren 2004 ROT-avdraget, bland annat med motiveringen att det skulle hjälpa till att minska arbetslösheten inom byggsektorn. Det är uppenbart att då det handlar om traditionellt mansdominerade branscher är det andra politiska principer som gäller för socialdemokraterna. Sänkt skatt på hushållsnära tjänster skulle sänka det ”vita” timpriset på dessa tjänster markant och därmed skulle inte bara höginkomsttagare ha råd att anlita hjälp i hemmet. En svart sektor skulle med reformen göras vitare vilket genererar skatteintäkter och säkrare arbetsvillkor för de anställda som många gånger har mycket otrygga anställningsformer. I Finland har man infört skattelättnader för hushållsnära tjänster och detta har hittills visat flertalet positiva effekter vad gäller lönebildning, tillväxt och nyföretagande. Svenska kvinnor och män sover minst och hushållsarbetar mest i EU (Eurostat juli 2004). Vi är alla förlorare på vänsterns politik, men kvinnor förlorar mest.

4.2 Inför jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen

Den ojämnt fördelade makten i samhället beror till stor del på fördelningen av ansvar för hem och familj. Den analysen instämmer regeringen i men sedan står den handfallen. Om pappauttaget lunkar på i samma takt så kommer det att ta 22 år innan föräldraledigheten tas ut lika av män och kvinnor. 2027 är långt borta, jämställdheten har inte tid att vänta så länge. Det är hög tid att börja premiära jämställda föräldrar ekonomiskt. Så länge kvinnor tar ut den större delen av föräldraförsäkringen så befästs de traditionella könsrollerna som i sin tur påverkar karriärutveckling och löneskillnaderna. Att få fler män att ta en större del av föräldraledigheten är därför av högsta prioritet för att bryta detta mönster. Vi förordar en modell som innebär en morot för föräldrar att dela lika men där valfriheten fortfarande finns kvar. Folkpartiet föreslår att en jämställdhetsbonus införs i föräldraförsäkringen. Den innebär att varje månad som tas ut i föräldraledighet, och som motsvaras av en månad som den andra föräldern tar ut, ger 90 procent i ersättning i stället för 80. Detta skulle sannolikt ha en positiv jämställdhetseffekt. Även den förälder som tjänar bäst

skulle med måttligt inkomstbortfall kunna ta ut föräldrapenning. Jämställdhet måste få kosta och ses som en investering.

5 Sverige ska vara en rättsstat – även för kvinnor

Varje år polisanmäler ungefär 20 000 kvinnor i Sverige att de misshandlats och minst 2 000 att de utsatts för våldtäkt eller försök till våldtäkt. Varje år mördas i genomsnitt 16 kvinnor av en man som hon har eller haft ett förhållande med. Hur många som utsätts för hedersvåld, könsstympning och tvångsäktenskap vet vi inte, bara att mörkertalet när det gäller alla dessa brott är stort. Under Socialdemokraternas maktinnehav har skyddet för våldsutsatta kvinnor inte stärkts trots fagra löften. Det konstateras bland annat i den statliga utredningen ”Slag i luften” och av Rikspolisstyrelsens och Brottsoffermyndighetens statistik.

Våldet mot kvinnor i världen är vår tids största människorättsskandal. Oberoende av kön ska man kunna röra sig fritt på offentliga platser och ta aktiv del i samhället. Man ska kunna välja partner, livsstil och åsikter utan rädsla för våld. Idag lever alltför många kvinnor i vårt land under ständigt hot, återkommande misshandel och med sin frihet inskränkt. Dessa kvinnors mänskliga rättigheter kränks gång på gång. Sverige utmärker sig på flera sätt i vårt sätt att hantera frågan om våld mot kvinnor. Ett av de utmärkande dragen är att vi till övervägande del förlitar oss på frivilligverksamheten. Våld mot kvinnor ses ytterst inte som det samhällsproblem det är, utan som ett privat problem som kvinnor får lösa själva. Våldsutsatta kvinnor är också skattebetalare. Kvinnojournerna måste ges varaktiga medel att anställa personal. Därför är vi positiva till att regeringen vill öka anslagen för jourernas verksamhet. Det borde ha gjorts för länge sedan. Det är orimligt att jourerna med ideella krafter tar ett så stort ansvar för liv och hälsa. Få skulle finna det rimligt att vårdcentralen eller brandkåren endast skulle drivas av frivilliga. Ofta tar utsatta kvinnor kontakt med juren på dagtid då hon eller hennes plågoande är på arbetet. Tyvärr är det oftast då som juren är minst bemannad.

Socialdemokraterna har präglats av en radikalfeminism med stark kollektivistisk syn. Ett tydligt exempel är tesen om alla mäns kollektiva skuld för oförrätter begångna av ett antal män. Ett inte oviktigt problem med begreppet ”mäns våld mot kvinnor” är att det utesluter det våld som förekommer i samkönade relationer. Givetvis finns det genusstrukturer i våldet, med mäns överordning och kvinnors underordning, men vi vet att det förekommer våld även i samkönade relationer och det får inte förringas. Vi efterlyser därför en diskussion om begreppsanvändningen när det gäller våld i nära relationer. Vilka ord vi väljer att använda bidrar till hur vi ser på verkligheten.

Fel! Okänt namn på

5.1 Utred kommunal brottsoffergaranti

Likt Folkpartiet anser regeringen att våldet mot kvinnor är ett prioriterat område i jämställdhetspolitiken. Därför är det ynkligt att regeringen i denna jämställdhetsproposition inte föreslår att kommunerna ska vara skyldiga att hjälpa våldsutsatta kvinnor. Kommunerna har en nyckelroll när det gäller att ge dessa brottsoffer, och ofta deras barn, skydd och stöd. Så länge tusentals kvinnor misshandlas varje år kan inte kommunens hantering av våld mot kvinnor vara ett fritt val. Vi finner det direkt pinsamt att regeringen förhalat detta viktiga beslut under sitt snart tolvåriga maktinnehav. Regeringen har på ett närmast patologiskt sätt begravt denna viktiga fråga i ännu en utredning.

Folkpartiet har i många år drivit att en skärpning av formuleringen i socialtjänstlagen måste komma till stånd för att understryka att kommuner ska vara skyldiga att bistå våldsutsatta kvinnor. Folkpartiet nöjer sig inte bara med en hårdare skrivning i lagtexten. Vi vill utreda en kommunal brottsoffergaranti för våldsutsatta kvinnor. Denna garanti ska likt vårdgarantin på ett tydligt och lättfattligt sätt kommunicera vad brukaren har rätt att förvänta sig. En brottsoffergaranti tror vi kan utgöra ett stöd för kommunerna att uppfylla de krav som kommer att formuleras i lagtexten under en borgerlig regering. Folkpartiet har tagit kontakt med Lina Ploug, ordförande för Sveriges kvinnojourers riksorganisation (Roks) och hon är positiv till en sådan garanti. Även om vi inte vill dra förslag i långbänk så behöver införandet av en kommunal brottsoffergaranti givetvis först utredas närmare av berörda instanser för att bli så effektiv och förankrad som möjligt. En viktig frågeställning är avgränsningen, vad ska skötas på kommunal nivå och inte.

5.2 Bokslut över dödligt våld mot kvinnor i nära relationer

År 2001 genomförde Brottsförebyggande rådet (Brå) en studie om dödligt våld i nära relationer. En uppföljning av rapporten kommer att redovisas under 2006. Enligt Brå stannar uppskattningsvis en tredjedel av alla misshandlade kvinnor kvar i förhållandet av rädsla för att bli mördade av den man som de lever med. Vi vet inte hur många kvinnor som lever i sådana fängseliknande relationer i Sverige idag.

Våld mot kvinnor har diskuterats mycket under senare år. Trots uppmärksamheten är kunskapen om dessa brott fortfarande otillräcklig. Vi vill gå till roten med problemet. Om liv ska räddas måste vi börja dra slutsatser från misstagen och arbeta förebyggande. Rättssystemet havererar ofta när det gäller denna sårbara och utsatta brottsoffergrupp. Vi accepterar inte det och kräver att varje gång en dödsmisshandling skett ska en haverikommission tillsättas för att dokumentera hur ärendet hanterats och utkräva ansvar. En haverikommission bör bestå av representanter för polis, åklagare, socialtjänst, kvinnojourer och sjukvård. Det dödliga våldet är ofta kulmen på en längre tids våld. Det betyder att samhället i de flesta fall känt till att kvinnan befunnit sig i en utsatt situation. Det är viktigt att ansvarsfrågan inte schabblas bort. Myn-

Fel! Okänt namn på

digheterna måste lära av sina misstag. Vi tror att en skärpning bara kan ske genom hård granskning.

Det finns märkligt nog ingen specifik statistik för det dödliga våldet. Om du stryps vid diskbänken av din pojkvän eller av en främling i joggingspåret hamnar du i samma statistik. Vi kräver att det dödliga våldet mot kvinnor i nära relationer ska kartläggas noga. Det görs inte idag och det är svårt att få fram uppgifter och göra analyser. Det gäller även det hedersrelaterade våldet. Rikspolisstyrelsen hade tidigare en tjänst för att analysera hedersrelaterat våld men den tjänsten har blivit indragen.

Folkpartiet vill att det varje år ska presenteras en rapport ”Bokslut över dödligt våld mot kvinnor i nära relationer” i vilken morderna från föregående år redovisas tillsammans med haverikommissionernas slutsatser. Det blir ett bokslut för rättsmyndigheterna och en vittnesbörd om att vi aldrig får ge upp kampen mot våldet. 1971–1980 dödades 211 kvinnor av sina män. 1990–1999 dödades 164 kvinnor. Enligt Brå beror förändringen på ökad uppmärksamhet i samhället på problemet. Det har sakta minskat stigmatiseringen. För det är ju fortfarande så att många slagna och hotade kvinnor skäms och tvekar att söka hjälp. Vi måste göra allt för att rikta strålkastaren på denna typ av brott och ta bort skuldbördan från offren. Det offentliga samtalet måste hållas igång. Vi tror att ett årligt bokslut håller debatten levande och förhindrar att de döda reduceras till ansiktslösa siffror i brottsstatistiken. Bokslutet skulle kunna presenteras som en skrivelse till riksdagen för att understryka att detta är politiskt prioriterat. Sverige ska vara en rättsstat – även för kvinnor. Det är tragiskt att vi år 2006 måste kräva något så självklart. Nollvision när det gäller våld mot kvinnor är det självklara målet för vårt liberala uppdrag.

Vårt land behöver kanske nya mål i jämställdhetspolitiken. Men vad som framför allt krävs är politiska verktyg för att vi tillsammans, kvinnor och män, ska kunna skapa ett mer jämställt samhälle. Regeringen visar med sin proposition att den kan erbjuda mål men inga instrument. Sverige och jämställdheten är därför i behov en ny regering och en ny politik. Vi vill att jämställdheten ska ta kliv framåt. Det är då vi kan få makt att forma samhället och våra liv.

Stockholm den 6 april 2006

Tina Acketoft (fp)

Carl B Hamilton (fp)

Birgitta Ohlsson (fp)

Mauricio Rojas (fp)

Liselott Hagberg (fp)